

szenvedélye ott lüktet elfojtva, de annál keservesebben, sekélyessé, természetellenessé torzult problémákban. Belleszól abba a profán külvilág is, mert egészen elszigetelve mégsem létezhetnek: tanítanak. A diákok kinti levegőt hoznak be. Még azok is, akik a tanítás idején bentlakók. Nehezen tűrik a regulát s az élet vágya csak még magasabba nő bennük. Azonkívül a világ halad, a zárdának is épülnie, fejlődnie kell, pénzre volna szükségük. Ez sok olyan lépésre készíteti őket, amelyek alkalmasak arra, hogy a „világiás“ gondok még inkább tért hódítsanak. Boltrányok robbannak ki, amelyek folytonos izgalomban tartják ezt a természetellenes társadalmat. Igazi élményt jelentő arcok bukkannak élénk s az egész kis hangyaboly a maga visszás, kicsinyes eseményeivel, csalásaival, izgalmával, mesterségeivel igazi realitásaiban tükrözi vissza kora társadalmát.

Élményerejű megjelenítőképeség, mozgalmasság, a szenvedélyek, izgalmak erőteljes rajza, realizmusa jelentik a regény igazi nagy értékét s valóban indokolttá tették új kiadását.

SERES JÓZSEF

SZÖVÉRDY GYULA: ELADOTT ORSZÁG. (Athenaeum.)

Aba Sámuel alakját s korának problémáit önti történelmi regénybe Szövérdy Gyula. Valóban a magyar történelemnek, mai szemmel nézve, egyik legérdekesebb alakja Aba Sámuel, akiről a középkori krónikák olyan eltérő vélekedéssel vannak, de abban mindenestre megegyeznek, hogy bűnös; „mert parasztokat téve tanácsosokká magának és azokat felemelé tisztségre és azokra bízta a hasznos tiszteket; és igen kegyetlenkedődék vala az nemesek ellen“. Kell-e ma ennél markánsabb adat ahhoz, hogy hús-vér igazi királyt s mögé a társadalom realista rajzát adja az író? Sikerült-e ez Szövérdy Gyulának? Bátoran mondhatjuk, hogy igen. Aba királyt szerette a nép, gyűlöltek az idegen urak, ispánok és papok. Már ez az ellentét elég ahhoz, hogy megrajzolhassuk a király alakját Igen, de csak nemrég halt meg István király s az új társadalmi rend még nem szilárd.

A király is ingadozik. Nagyot nagyon nagyot akar: szabaddá tenni az egész „magyari“ népet. Csakhogy a nép sem érti még ezt a szabadságot,

Henrik császár is fegyverkezik az elűzött Péter király érdekében. Ellentét támad a király és az idegen ispánok, papok közt. Még felesége sem érti meg. Kétszer is megverik Henriket, de végül maga a király is teljesen elveszti lábát alól a talajt. Hiába akar küzdeni együtt a néppel, minden ellene van. Segíti a bonyodalmat egy végzetes szerelem is, amely egészen elveszi a király alkotó erejét. Mindenkitől üzelve, pusztul el a szerencsétlen király a ménfői csata után. Bár érezzük, hogy a király igaz úton, a nép útján jár, látjuk a kérelhetetlenül bekövetkező tragédiát. Az író alkotó ereje nem lankad. A könyv végig fokozódóan erőteljes alkotás.

Csak egyet kell megemlítenünk: amelyen mértéktartó és hiteles a nyelvezetében, annyira belevész gyakran a mágiikus látomások szövevényébe. Nem ez a baj, hogy leírja a látomásokat, hanem hogy realitásként írja le. A nádor és a király alakjához is hozzá kell fűzni, hogy gyakran bizony még a korhoz is, de még inkább a regényhez nem illően naivok. — Mindezek azonban, bár észrevehetők, nem vesznek el sokat a regény komoly értékéből.

SERES JÓZSEF

NIKOLÁJ VIRTA: MAGÁNY. (Új Idők.)

A regény történelmi kerete a hadikomunizmus, az intervenciók és a kulák lázadások kora. Ebben az időben a Szovjetnek a külső és belső ellenfelekkel szemben egyaránt tartani kellett a vonalakat, a hadsereg ellátására pedig gabonára, élelmiszerre volt szükség. Az elengedhetetlenül szükséges rekvirálással a kommuna magára bősztette a tudatlan parasztságot és ezt a lehetőséget a reakciók igyekeztek a maguk számára gyümölcsöztetni. Ily körülmények között indítja el Virta regénye cselekményét. Az egész Antonov-féle lázadás ebből a talajból nő ki. Antonov hirtelenharagú, vad kedélyű ember, aki makacsul vágyik a hatalom után. „Vezérkari“ hoz létre, ezredeket szervez, és a parasztságra támaszkodva harcol a vörösök ellen; de a „tényeket nem lehet letagadni“, és a parasztság félvilágosítása után összeomlik az egész lázadás.

Már ekkor Lenin veszi kezébe az ügyet. Megszünteti a rekvirálást, munkára serkenti a parasztságot, visszaállítja a szabadkereskedelmet, és óvatoss-

ságra int. A forradalomban a szegény-paraszságot a munkásságnak maga mellé kell állítani, mert ellenkező esetben könnyen veszélybe jut a forradalom ügye. Ez egyébként a leninizmus egyik alapvető tana, amelynek történelmi hátterére mutat rá Vírta.

Regényében a realista ábrázolás módszerét alkalmazza Vírta, az ember belső világának és a tények objektív világának kölcsönhatásából vezeti le a konfliktusokat, amelyek azután vezetnek tovább a cselekményt és a hőskéket.

Pjotr Sztorozsev alakja a legélesebb, az ő szenvedéseit, összeomlását rajzolja Vírta. Vírta könyve az életet adja és a történelem egyik legjellemzőbb vonását az ember szempontjából legjellemzőbb vonását dokumentálja egészen kiélezve két testvérben szembeállítva. Az életnek megvannak az egymást dialektikusan kiegészítő derűsen optimista és komoran tragikus oldalai. Mind a kettő maga mélységesen emberi. Az eszmékért lelkesedő emberek ilyen úton járnak, harcolnak és pusztulnak el, hogy utánuk kisaradjon „a szerelmes, áldott élet”.

A regény lehet tanulmány is a fiatal magyar realista művészet számára. Szenvédélyesen kell csüngni a valóságon, szinte ki kell tapogatni annak minden ínyét és be kell vinni a regénybe azt a lendületet, amellyel a derűs, magabizó élet túlnő a pusztulás ragédiáján.

VISONTAY ERNŐ

REMÉNYI BÉLA: ÉVEK HULLÁMAIN. (Versek. Budapest, Szföv. Ir. Intézet.)

A versek egyike-másika alatt dátum van, — a legrégebb visszanyúlik 1942-re. Ez is indokolja, hogy miért adott ez a tehetségesen induló költő kötetének ilyen címet: Évek hullámain. Számára a költői hang megtalálásának kora abba az időbe esik, amikor még a költők legnagyobb részének lelki habitusát a bizonytalanságérzés adta meg. Az új eseményeket hozó éveknek kellett jönniök, hogy lassan rátaláljon arra az önmagára, amely nem a társadalomtól elszigetelten egy idegen világban él, hanem vállalja a közösséget és küzd érte. Ezért is hat néha a kötet úgy, mint egy napió, versesnapló, vagy mint egy fának névekvő égvgyűrűi, melyekre mintegy fel van jegyezve az elmúlt inséges évek jelképes élménysorozata.

A körülbelül harminc verset magá-

banfoglaló kis kötet mögött mint költői mester, főként József Attila sugalmazó ereje áll. Mindez természetesen nem közvetlen hatásban nyilvánul meg, hanem sokkal inkább a témaválasztás, hangleütés, formakezelés dolgában s általában a lírai élmények hangvitelében és verssé építésében. Jellemző rá különösen, hogy József Attila két arca közül — az egyik az önmagába süppedt köllő, a másik a megtalált igazság bátorszavú harcosa, — fokozatosan hogyan halványodik el benne az első és hogyan erősödik a második, amikor a közösségért szól és mindnyájunk örömének, problémáinak adott hangot.

Reményi Béla kötete, mint újabban számos fiatal költő megnyilvánulása, szintén példája a céltalan egzisztencializmus és az azzal együtt járó bonyolult formanyelv felszámolásának. Ő is, mint a fiatal költők annyian, megtalálta költeményeiben az élet új ritmusát, ködvárak helyett valóságos talajt és biztonságos életérzést.

CSABAI ZOLTÁN

PETER JILEMNICKI: TÖRETLEN FÖLD. (Szikra.)

A cseh író magyarul most megjelent könyve egy szlovákiai parasztlíu sorsán az egész masaryki demokrácia keresztmetszetét tárja az olvasó elé. A könyv hőse a sziléziai ipravidek egyik gyárában napszámos, de hazajár falujába ünnepekre, meg mikor munka nélkül van. A gyárban öntudatos kommunista lesz, ettől kezdve másként áll előtte a falu élete is. Látja a pap, bíró s a nagygazdák szövettségét, a jobboldali szociáldemokraták hazug demagógiáját. A parasztlak pedig, amíg keményen és eredmény nélkül dolgoznak, csak szenvedik, érzik az elnyomást, tenni ellene nem tudnak, mert nincs világos céljuk. Ilyen volt a regényhős is, de a gyár megváltoztatja és mikor hazatér, utat tud mutatni a parasztlaknak, akiket a gazdasági válság miatt végrehajtott zaklatnak. Sikeresül ünnepet rendezni a járási hivatal ellen, de börtönbe kerül, ahol még csak tisztábban látja, hogy helyes volt, amit tett.

KÖVÉR LAJOS

JÓCSIK LAJOS: A FEKETE KECSKE. (Új Idők.)

Ha leegyszerűsítve akarnánk szemlélni Jócsik Lajos regényének mondani-valóját, azt mondhatnánk, hogy a sze-